

Problematika periodizace psychického vývoje

PaedDr. Mgr. Hana Čechová

Rozdělit lidský život na určité časové úseky se pokoušeli lidé od nepaměti. Hlediska byla různá.

Sedm životních fází využívali filosofové starověku i středověku, dalšími pokusy bylo hledisko anatomické a fyziologické.

Snaha současné psychologie je zachytit nejen biologický, ale i psychický a sociální vývoj člověka.

Osnova

1. Snahy o periodizaci lidského života
2. Biopsychosociální vývojová periodizace
3. Současné pohledy

1/ Snahy o periodizaci lidského života

- Obecně uznávaná a integrativní (sjednocující) teorie vývoje psychiky a osobnosti není doposud vytvořena
- Jednotlivé teorie v průběhu staletí zdůrazňují různé faktory (biologické, sociální, pracovní, schopnost učit se...)
- Průběh lidského života je tvořen souvislým procesem **postupného narůstání** (kvantitativní i kvalitativní) a **ubývání** (zmenšování, rozklad, ztráta) ⇒ **ŘADA TEORIÍ A POHLEDŮ**
- Problematikou lidského života se zabývala již řada filozofů starověku i středověku

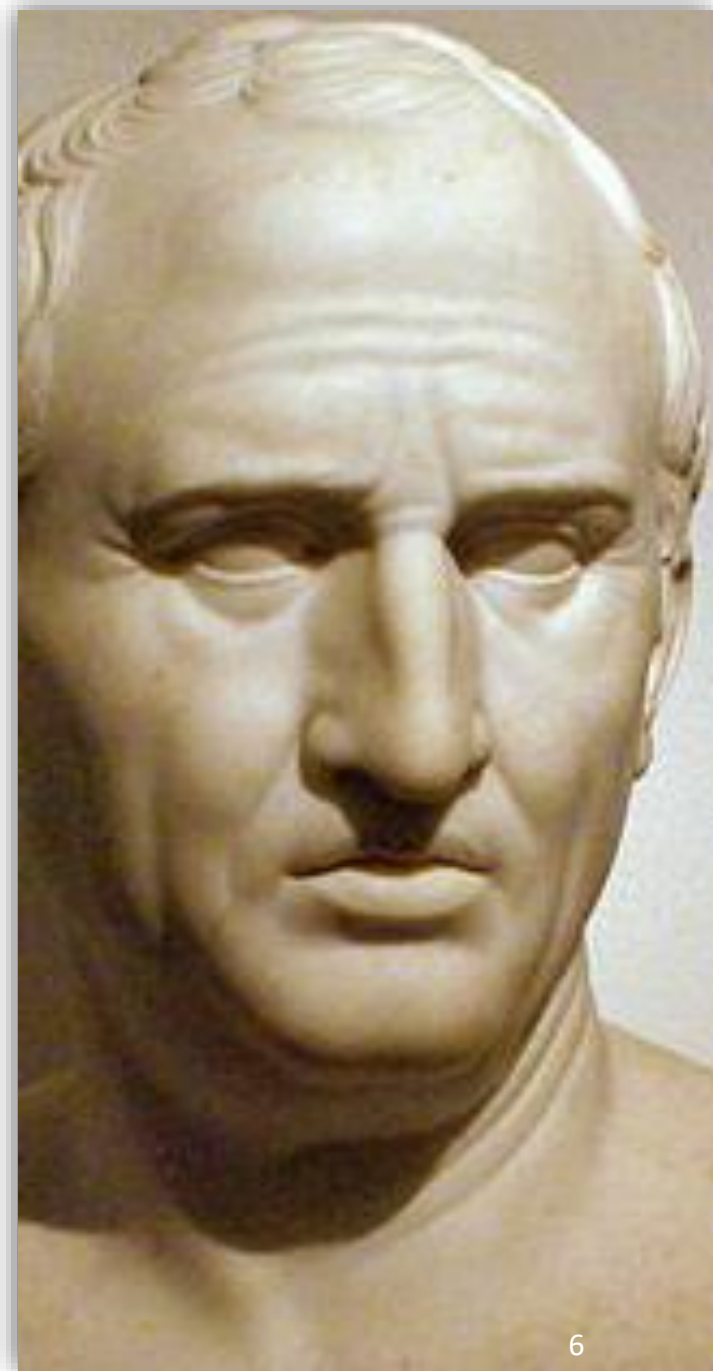
Aristotelés ze Stageiry (384 – 322 př. n. l)

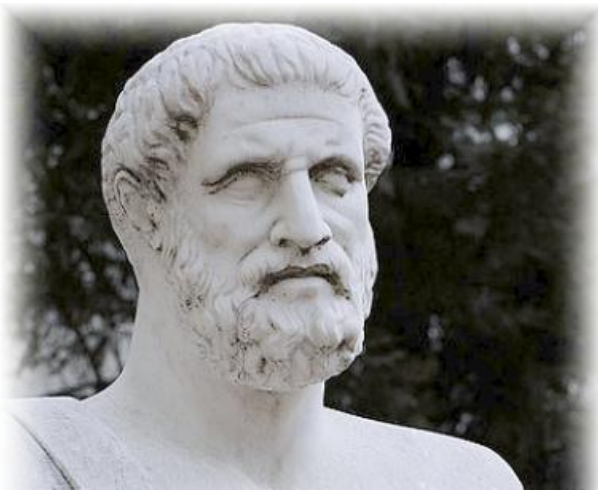
- Nejvýznamnější žák Platóna, vychovatel Alexandra Makedonského
- Kolísání mezi mater. a idealismem - dualismus
- Charakteristika lidského života je dána tím, čím se člověk zaměstnává:
pasivita – aktivita, hra – práce, práce – prázdnota, činnost – odpočinek
⇒ jednotlivá období
  1. potřeba pomoci, péče a ošetřování (od druhých)
  2. racionální vedení a hra
  3. základní školení
  4. zodpovědné školení
  5. příprava k práci
  6. práce
  7. specializace a zdokonalování práce
  8. rutinizace povolání
  9. úbytek pracovních schopností
  10. odpočinek a zahálka

Marcus Tullius Cicero (106 – 43 př. n. l.)

➤ římský řečník, republikánský politik, filosof, spisovatel

„Běh lidského věku je jistý,
je jediná a jednoduchá cesta přírody,
každé pak části věku je dána zvláštní doba,
aby bylo přirozeným údělem každému,
co musí ve svém čase prožít,
i slabost dětí,
i divokost mládí,
i vážnost již ustáleného věku,
i zralost stáří.“

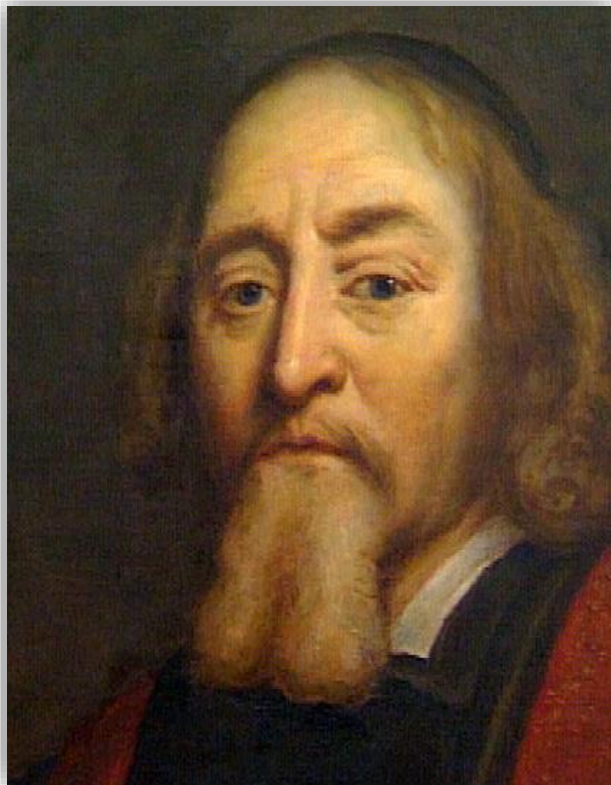

sedmiletá období lidského života

➤ Hippokratés (460 – 370 př. n. l.)

→ „otec medicíny“, zakladatel racionálního lékařství → lidský život rozdělil na 7 období, každé po 7 letech

➤ Jan Amos Komenský (1592-1670)

→ Orbis pictus – Svět v obrazech (1658 Norimberk)

→ jako první upozorňuje na věkové a individuální zvláštnosti dětí

→ první pokus o periodizaci vývoje jedince

dítě	0 - 7 let
pachole	7 - 14 let
mládenec	14 - 21 let
jinoch	21 - 28 let
muž	28 - 35 let
starý muž	35 - 42 let
kmet	42 let a výše

Anatomické a fyziologické hledisko

Albrech von Haller (1704 – 1777)

- Švýcarský anatom, fyziolog, botanik
- **Anatomické hledisko** sledovalo a popisovalo **vnější znaky**

délka kostry, objem těla, váha, vývoj zubů

⇒ **přímá závislost na fyziologických ukazatelích**
(fce žláz s vnitřní sekrecí)

- 9 fází života

první dětství

- 1) narození – 17 měsíců
- 2) 17–28 měsíců
- 3) 29 měsíců – 7 let

druhé dětství

- 4) 7–12 let
- 5) 12–15 let

jinošství

- 6) 15–22 let
- 7) 22–25 let

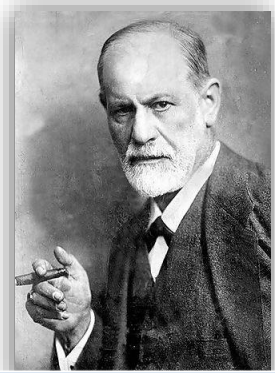
mužný věk

- 8) 25–63 let

stáří

- 9) od 63 let

Sigmund Freud 1856 – 1939

koncepte 5 stádií duševního vývoje člověka

Stadium	Charakteristika , věkové vymezení
Orální stadium	Pocit slasti spojen s přijímáním potravy (kolem 1 roku)
Anální stadium	Pocit slasti spojen se spontánním vyprazdňováním střev (mezi 2. – 3. rokem)
Falické stadium	Pocit slasti spojen s genitáliemi (zkoumání pohlavních orgánů); vzniká Oidipův či Elektrín komplex (mezi 3. – 5. rokem)
Období latence	Psychická energie, tzv. libido, soustředěno na práci ve škole či na mimoškolní činnost (mezi 5. – 6. rokem)
Genitální stadium	Probouzí se sexualita jedince, navazování „sexuálních“ vztahů

osm věků člověka

Erik Homburger Erikson

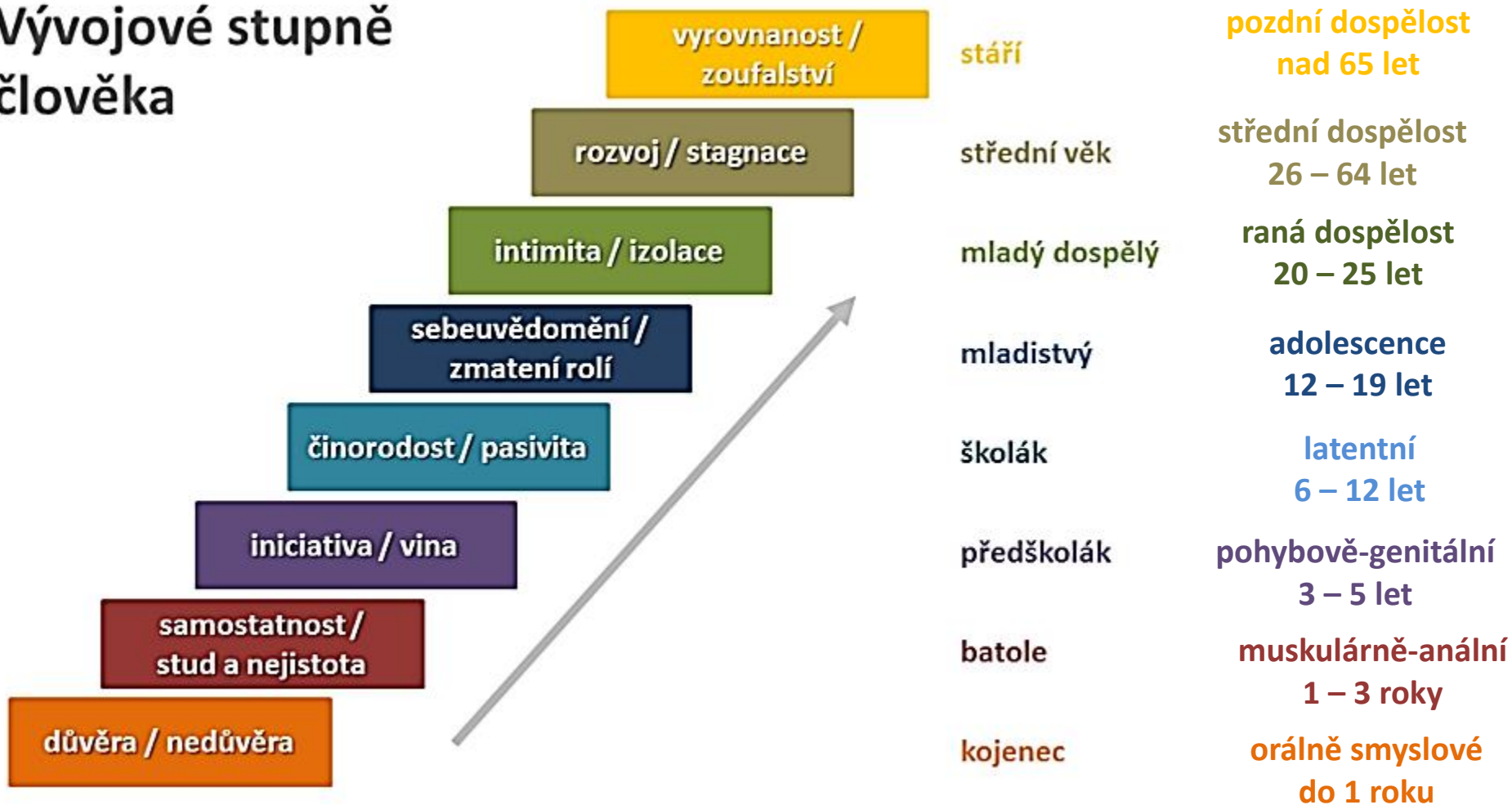
1902 - 1994

- Německý psycholog židovského
- Zastánce neofreudismu
- Jedinec **musí projít osmi stádii života**
- V každém z nich musí poctivě vyřešit vývojový úkol
→ pouze tehdy je možné moudré, naplněné stáří

***Naučí-li se mládí nebát se života,
nebude se stáří obávat smrti.***

Vývojové stupně člověka

2/ Biopsychosociální vývojová periodizace

➤ Snaha vytvořit komplexní periodizaci

➤ **Zachycuje a zohledňuje**

1/ biologický (tělesný) vývoj

2/ psychický (duševní) vývoj

3/ sociální vývoj

➤ **Prof. Dr. Václav Příhoda** (1889 – 1999)

Ontogeneze lidské psychiky (4 svazky, 1956 – 1974)

pedagogika, didaktika a psychologie

V. Příhoda – 8 vývojových období

1. **antenatální** (před narozením) – nitroděložní vývoj od početí do porodu
2. **první dětství**
  - a) novorozenecké (do 2měsíců)
  - b) kojenecké (do 1 roku)
  - c) batolecí (2. a 3. rok života)
3. **druhé dětství** - první tvarová přeměna postavy, vstup dítěte do školy
4. **pubescence** – pohlavní dozrávání (11 – 15 let věku)
5. **období hebetické** (řecká bohyně věčné mladosti a jara Hébé) – mládí, krása
  - a) 15 – 20 let
  - b) mladá dospělost 20 – 30 let
6. **doba životní stabilizace a vyvrcholení** – rodinný život, výchova dětí (30 – 45 let)
7. **ineterivium** (mezidobí) – úbytek životní energie, snížení výkonu, klimekterium žen (45 – 60 let)
8. **senium** – (od 60 let) odchod do důchodu, pesimismus, nervozita, společenská izolace
  - a) kmetství (75 – 90 let) – stoupá počet chorob
  - b) patriarchium (nad 90 let)

3/ Současné pohledy na psychický vývoj člověka

Vývoj je

celoživotní proces

zahrnuje všechny etapy našeho života

multidirektivní (různorodý)

různé charakteristiky (emoce, motorika, intelekt...) se vyvíjejí různými způsoby

obsahuje zisky a ztráty

zisky nejsou pouze záležitostí dětství a dospívání, ztráty nejsou záležitostí pouze stáří ↔ jsou záležitostí celého života

charakterizovaný plasticitou

plasticita se projevuje v průběhu celého života

ovlivněn kulturně-historickým prostředím

prostředí, ve kterém žijeme, jeho hodnoty, normy, zvyky

ovlivněn mnoha faktory

některé vlivy jsou univerzální (normativní – podle norem), některé specifické

vyžaduje multidisciplinární přístup

významný rozvoj věd – neurověda apod.

Abychom postihli psychický vývoj člověka v celém jeho rozsahu, předpokládáme tyto základní přístupy

- a. fylogenetický (vývoj člověka jako živ. druhu)*
- b. ontogenetický (individuální vývoj psychična od prenatálních projevů k psychice nejvyššího věku)*
- c. sociokulturní vývoj lidstva*
- d. aktuální genezi (krátkodobý vývoj psychických procesů)*

SOUČASNÁ PERIODIZACE ONTOGENETICKÉHO VÝVOJE ČLOVĚKA

pořadí	období	věk
1.	prenatální	od početí po narození
2.	perinatální	kolem porodu
3.	novorozenecké	do 6 týdnů
4.	nemluvněte	do 1 roku
5.	batolete	1 – 3 roky
6.	předškolní věk	3 – 6 let
7.	mladší školní věk (prepubescence)	6 – 11 let
8.	starší školní věk (pubescence)	11 – 15 let
9.	adolescence	15 – 20 let
10.	mladší dospělost	20 – 35 let
11.	střední dospělost	35 – 50 let
12.	starší dospělost	50 – 65 let
13.	rané stáří	65 – 75 let
14.	stáří	75 – 85 let
15.	dlouhověkost	85 let a výše